

Крамаренко С.Б.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

У статті розглядаються процеси визначення місця та ролі публічного управління у промисловому розвитку. Враховуючи євроінтеграційні процеси розвитку національної економіки та актуальність процесів відновлення та розвитку промисловості для забезпечення соціально-економічної стабільності, було проаналізовано міжнародний досвід, основні тренди та тенденцій, а також теоретико-методологічні підходи до визначення процесів формування промислової політики, окреслено механізми публічного управління, що можуть бути застосовані у національній практиці. Визначена роль промисловості у розвитку суспільно-політичних та соціально-економічних процесів. Місце промисловості у економічному забезпеченні полягає у формуванні умов для реалізації виробничих функцій, функцій сільського господарства, торгівлі, сфери послуг тощо. Промисловість є базовим елементом формування ВВП країни, отже відіграє суттєву не лише економічну роль на національному рині, але і має соціальне значення, впливаючи на рівень життя та задоволення потреб населення. Проведено структурування промисловості, визначено окремі елементи, зокрема структурні галузі. Окремо виділено поняття управління та його ключові функції: планування, організацію, мотивацію та контроль. Шляхом аналізу літературних джерел, шляхом використання методів пізнання, гносеологічних методів, було виділено три підходи до формування поняття публічного управління промисловістю: ієрархічний, елементоорієнтований та системний. Шляхом визначення концептуального змісту понять, було надано авторське визначення поняттю публічного управління промисловістю, специфікою якого є комплексність, системність та орієнтація на потреби і запити суспільства як основи формування публічного сектору держави. Доцільно визначити комплексність, системність та взаємозв'язки різних структурних елементів промисловості, сукупна взаємодія яких може забезпечити ефективний розвиток промислового ринку.

Ключові слова: публічне управління, промисловість, промислова політика, розвиток промисловості.

Постановка проблеми. В умовах нових викликів постковідного періоду, повномасштабної агресії російської федерації в Україні та етапів післявоєнної відбудови доцільно визначити нові пріоритети відбудови та розвитку промисловості країни. Промисловість є важливим елементом економічного розвитку, її велика роль у забезпеченні соціального благополуччя населення та інвестиційної привабливості країни визначає актуальність досліджень, пов'язаних із процесами управління промисловими підприємства та загалом промисловим розвитком. Розвиток промисловості передбачає пряму участь держави у створенні умов для розвитку суб'єктів економічної діяльності та окремих галузей народного господарства, що визначають економічні процеси державотворення. Публічне управління як елемент системи державотворення визначає умови формування процесів розвитку економіки, відпо-

відно доцільно говорити про актуальність пошуку ефективних механізмів реалізації промислової політики шляхом визначення ефективних складових публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи євроінтеграційні процеси розвитку національної економіки та актуальність процесів відновлення та розвитку промисловості для забезпечення соціально-економічної стабільності, було проаналізовано міжнародний досвід, основні тренди та тенденцій, а також теоретико-методологічні підходи до визначення процесів формування промислової політики, окреслено механізми публічного управління, що можуть бути застосовані у національній практиці шляхом аналізу наукової періодики, зокрема робіт таких авторів, як: Pitelis, C. [1], Sarathy, R. and Rabino, S. [2], Aisaiti, G., Xie, J., Zhang, T. [3], Teixeira, J.E., Tavares-Lehmann, A.T. [4], Arbab, P.

and Alborzi, G. [5], Dasgupta, P., Carbery, R., McDonnell, A. [6], Opazo-Basáez, M., Vendrell-Herrero, F., Bustinza, O.F. [7] та роботи інших авторів. Незважаючи на увагу авторів до розробки аналізованої у статті проблематики, в умовах післявоєнної відбудови доцільно розробити нові аспекти теоретико-методологічного забезпечення визначення промислової політики шляхом реалізації ефективних методів публічного управління.

Постановка завдання. Промисловий розвиток є основою формування соціально-економічного благополуччя країни. Формування умов для розвитку промисловості є основою промислової політики держави.

В Україні після початку повномасштабної військової агресії промисловість зазнала значних збитків та руйнувань. Відповідно до офіційних статистичних даних загальна сума прямих збитків станом на початок вересня 2022 року становила 114,5 млрд доларів. У зв'язку із продовженням військового конфлікту ця цифра не є остаточною. Збільшення кількості зруйнованих та пошкоджених об'єктів промислової інфраструктури продовжується. Загалом, статистика визначає, що з початку повномасштабної військової агресії було частково чи повністю зруйновано 412 промислових підприємства, а сума збитків промисловості сягає 9,7 млрд доларів США [8]. Отже, процеси відбудови промисловості країни мають важливе соціально-економічне значення та вимагатимуть пошуку інноваційних механізмів публічного управління процесами створення можливостей промислового розвитку та залучення інвестицій для відновлення промислового потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Промисловість доцільно визначити як основу економічної системи держави, елемент формування ВВП країни. Основою забезпечення розвитку промисловості є розвиток матеріально-технічного забезпечення та інфраструктури [1]. Промисловість об'єднує сукупність суб'єктів господарювання, діяльність яких спрямована виробництво товарів, електроенергії, знарядь праці, машин та механізмів, предметів побуту та інших предметів [2]. Класифікація елементів промисловості дозволяє групувати різні галузі народного господарства у наступні блоки: обробку та видобувну промисловість, а також важку, легку та харчову промисловість, до складу яких входять різні галузі народного господарства [3].

Тенденції розвитку промисловості свідчать про формування базових пріоритетів промислової політики, що визначаються як з боку дер-

жави та органів державної влади безпосередньо, так і на мікроекономічному рівні шляхом визначення пріоритетності суб'єктів господарської діяльності за кожною галуззю. Серед сучасних пріоритетів та трендів розвитку промисловості, що є універсальними для всіх галузей народного господарства, є наступні [4-7]:

- забезпечення екологічної безпеки виробництва та готової продукції,
- соціальна відповідальність бізнесу,
- корпоративна культура підприємства,
- використання інноваційних технологій для інтенсивного розвитку виробництва,
- реалізація ефективної HR-політики,
- клієнтоорієнтованість та реалізація запитів ринку при розробці нових продуктів, що будуть випущені на ринок,
- діджиталізація процесів розвитку промислових підприємств та промисловості як галузі народного господарства.

Універсальність цих пріоритетів є характерною для різних галузей промисловості, зокрема, можна надати наступну класифікацію видів промислового виробництва – рис. 1.

Аналізуючи різні види промисловості доцільно визначити роль кожної галузі у розвитку економіки держави. Паливно-енергетичний комплекс є одним із базових комплексів, що забезпечує формування умов для розвитку та виконання операційних функцій у інших галузях промисловості. Металургія забезпечує промисловість металом, що є основою для формування інструментів, устаткування, продовольчих та непродовольчих товарів. Машинобудування та верстатобудування є основою формування інноваційних підходів до розвитку виробництва, його модернізації та зниження рівня фізичного та морального зносу матеріально-технічної бази інших галузей промисловості. Хімічна промисловість здійснює

Рис. 1. Класифікація видів промислового виробництва [3-4]

виробництво багатьох видів побутових на непродовольчих товарів, які також використовуються у виробництві в інших галузях народного господарства, дозволяючи замінювати вичерпні натуральні ресурси штучно створеними заміниками. Галузь відіграє важливу роль у розвитку та продуктивності сільськогосподарського виробництва, адже її елементом є виробництвом добрив. Також, галузь має важливе соціальне значення, адже продукція хімічної промисловості також використовується у фармації. Галузь будівництва є галуззю мультиплікатором, який забезпечує розвиток інших галузей народного господарства. Будівництво прямо чи опосередковано впливає на інші галузі промисловості, адже створює для виробництва матеріально-технічну базу. Крім того, будівництво має важливий соціальний ефект, адже забезпеченість населення житлом є важливим показником рівня життя населення. Будівництво комерційної нерухомості визначає основу формування торгової інфраструктури, розвитку інших видів бізнесу. Отже, будівельна галузь відіграє важливу роль в економічному розвитку, в першу чергу, ця галузь буде залучати інвестиції у період післявоєнної відбудови України. Лісова промисловість пов'язана в першу чергу із забезпеченням побутових потреб населення, які в виробництво продовольчих товарів. Забезпечення рівня життя населення, задоволення його потреб в умовах високої конкуренції та перенасичення ринку має важливе соціальне значення. Категорія виробничих товарів відноситься до процесів безпосереднього супроводу операційної діяльності та розвитку промислового сектору.

Отже, визначивши структуру промисловості, сукупність її елементів, представлених різними галузями народного господарства доцільно визначити комплексність, системність та взаємозв'язки різних структурних елементів промисловості, сукупна взаємодія яких може забезпечити ефективний розвиток промислового ринку.

Зважаючи на роль промисловості у системі економічного розвитку доцільно визначити місце промислової політики у внутрішній політиці держави та у системі публічного управління.

Система публічного управління – це сукупність управлінських механізмів, інструментів та важелів впливу, спрямованих на проведення якісних трансформацій важливих соціально-економічних та суспільно-політичних процесів шляхом застосування повноважень органів влади різних рівнів, що працюють у певній ієрархії та взаємодії. Розглядаючи систему публічного управління доцільно надати теоретичне визначення цьому поняттю аналізуючи визначення кожної частини

дефініції. Поняття управління доцільно визначити як процес, спрямований на трансформацію системи, що складається з етапів планування, організації, мотивації та контролю. Відповідно до кожного етапу реалізується аналогічна функція управління. Окремо доцільно визначити поняття публічної влади. Хоча, відповідно до національного законодавства доцільно вживати поняття державного управління. Проте, ці два поняття є різними та визначають кардинально різні підходи до побудови системи державної влади. Поняття державного управління визначає ієрархічну систему управління, а поняття публічної влади, яке характерне для демократичних країн, має в своїй основі людиноцентризм та орієнтується на запити та потреби споживача, по системі надання публічних послуг. Сучасні наукові теорії та концептуальні підходи різних авторів визначають публічне управління як систему взаємовідносин різних органів влади, спрямованих на задоволення запитів та потреб населення шляхом реалізації функцій управління у сфері соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку з метою формування демократичних, комплексних, мобільних, якісних систем суспільного розвитку та процесів державотворення.

Формуючи визначення поняття публічного управління промисловістю в Україні доцільно звернутися до наукових досліджень різних авторів, що враховують специфіку промисловості.

Доцільно виділити ієрархічно-структурний підхід до визначення поняття публічного управління промисловістю, автори якого пропонують визначити його як «систему органів публічного управління, що представлена ієрархічною структурою міністерств, державних комітетів, діяльність яких спрямована на регулювання промислового розвитку: процесів управління, формування та оновлення матеріально-технічної бази, шляхом взаємодії із органами влади різних рівнів: обласних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, територіальних громад, профільних асоціацій та громадських утворень [9-10].

Виділивши елементорієнтовний підхід до визначення публічного управління промисловістю можна надати наступну характеристику: реалізації управлінських механізмів органами публічної влади у структурі взаємопов'язаних галузей та комплексів народного господарства, спрямованих на забезпечення розвитку економіки [11-12].

Проте, автором пропонується комплексно підійти до визначення поняття публічного управління промисловістю, на основі чого було розроблене наступне теоретико-методологічне підґрунтя:

публічне управління промисловістю – це система трансформаційних впливів на суб'єкти виробництва шляхом реалізації управлінських механізмів органами публічної влади, спрямованими на забезпечення можливостей до реалізації стратегічних завдань промисловості як елементу розвитку національної економіки.

Висновки. Отже, визначивши структуру промисловості, сукупність її елементів, представлених різними галузями народного господарства доцільно визначити комплексність, системність та взаємозв'язки різних структурних елементів промисловості, сукупна взаємодія яких може

забезпечити ефективний розвиток промислового ринку. Визначено відмінності поняття державного та публічного управління. Зокрема, поняття державного управління визначає ієрархічну систему управління, а поняття публічної влади, яке характерне для демократичних країн, має в своїй основі людиноцентризм та орієнтується на запити та потреби споживача, по системі надання публічних послуг. За результатами проведеного аналізу на основі визначення теоретико-методичних підходів до основних понять системи публічного управління промисловістю надано авторське визначення відповідно до специфіки промислового виробництва.

Список літератури:

1. Pitelis, C. (2014). Industrial Strategy: For Britain, in Europe and the World. *Journal of Economic Studies*, Vol. 21. No. 5, pp. 3-92. <https://doi.org/10.1108/01443589410070806>.
2. Sarathy, R. and Rabino, S. (1987), CORPORATE RESPONSES TO INDUSTRIAL POLICY, *International Marketing Review*, Vol. 4 No. 2, pp. 33-46. <https://doi.org/10.1108/eb008328>.
3. Aisaiti, G., Xie, J. and Zhang, T. (2022). National Innovation Demonstration Zone policy and city innovation capability – a quasi-natural experimental analysis, *Industrial Management & Data Systems*, Vol. 122 No. 5, pp. 1246-1267. <https://doi.org/10.1108/IMDS-12-2021-0772>.
4. Teixeira, J.E. and Tavares-Lehmann, A.T. (2022). Industry 4.0: the future of manufacturing from the perspective of business and economics – a bibliometric literature review. *Competitiveness Review*. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/CR-07-2022-0091>.
5. Arbab, P. and Alborzi, G. (2022). Toward developing a sustainable regeneration framework for urban industrial heritage. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, Vol. 12. No. 3, pp. 263-274. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-04-2020-0059>.
6. Dasgupta, P., Carbery, R. and McDonnell, A. (2022). Human Resource Management in Multinational Corporations, Holland, P., Bartram, T., Garavan, T. and Grant, K. (Ed.) *The Emerald Handbook of Work, Workplaces and Disruptive Issues in HRM*, Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 67-86. <https://doi.org/10.1108/978-1-80071-779-420221008>
7. Opazo-Basáez, M., Vendrell-Herrero, F. and Bustinza, O.F. (2022). Digital service innovation: a paradigm shift in technological innovation. *Journal of Service Management*. Vol. 33 No. 1, pp. 97-120. <https://doi.org/10.1108/JOSM-11-2020-0427>.
8. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about>.
9. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: навчальний посібник / ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко. Львів : Видавництво Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2002. 352 с.
10. Дзюндзюк В.Б., Мельтюхова Н.М. та ін. Публічне адміністрування в Україні : навч. посібник / за заг. ред. В.В. Корженка, Н.М. Мельтюхової. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 306 с.
11. Бурбика М.М. Адміністративне право України: навчальний посібник / М.М. Бурбика, А.В. Солонар, К.Д. Янішевська. Суми : Видавниче підприємство «Мрія», 2015. С. 152.
12. Менеджмент регіонального розвитку. Навчально-методичний комплекс з дисципліни : навчальний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» [Електронний ресурс] / уклад.: К.О. Кузнецова, І.М. Манаєнко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 81 с.

Kramarenko S.B. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF PUBLIC MANAGEMENT MECHANISMS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The article examines the process of determining the place and role of public administration in industrial development. Taking into account the European integration processes of the development of the national economy and the relevance of the processes of restoration and development of industry to ensure socio-economic stability, international experience, main trends and trends, as well as theoretical and methodological approaches to determining the processes of industrial policy formation were analyzed, public management mechanisms that can be applied in national practice. The role of industry in the development of socio-political and socio-economic processes is defined. The place of industry in economic security is in the formation of conditions for the implementation of production functions, functions of agriculture, trade, services, etc.

Industry is a basic element of the formation of the country's GDP, therefore, it plays a significant role not only in the national economy, but also has social significance, influencing the standard of living and meeting the needs of the population. The industry has been structured, individual elements, in particular structural branches, have been identified. The concept of management and its key functions are separately highlighted: planning, organization, motivation and control. Through the analysis of literary sources, through the use of methods of cognition, epistemological methods, three approaches to the formation of the concept of public management of industry were distinguished: hierarchical, element-oriented and systemic. By defining the conceptual content of concepts, an author's definition of the concept of public management of industry was given, the specificity of which is complexity, systematicity and orientation to the needs and demands of society as the basis of the formation of the public sector of the state. It is appropriate to determine the complexity, systematicity and interrelationships of various structural elements of industry, the combined interaction of which can ensure the effective development of the industrial market.

Key words: public administration, industry, industrial policy, industrial development.